

6. Про схвалення Концепції удосконалення оплати праці працівників бюджетної сфери: Розпорядження КМУ від 19 січня 2011 р. N 29-р://www.zakon.rada.gov.ua.
7. Морева О. Оплата праці працівників бюджетної сфери у 2012 році//Зароботная плата-2012р.-№3-с. 14-17.
8. Паламарчук М. Дискримінація в оплаті праці бюджетників. Спецвипуск Профспілкові вісті. 2012. № 12. с. 18-19.
9. Пігуль Н. Г., Люта О.В. Особливості реалізації фінансового механізму бюджетних установ//Вісник Академії митної служби України. Серія «Економіка». 2010. № 2 (44). с. 94–101.
10. Тонконог Т.Ю. Особливості системи оплати праці працівників бюджетної сфери та напрямки її удосконалення. Вісник НБУ. №6. 2010р. С. 48-56.
11. Цимбалюк С. Оплата праці працівників бюджетної сфери: проблеми та перспективи поліпшення. Україна: аспекти праці. 2012. №3. с.10-15.
12. Щербина І.Ф., Рудник А.Ю., Зубенко В.В. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за січень-вересень 2012 року. ІБСЕД. 2012. с.16-44.
13. Брич В. Я. Шушпанов П. Г. Шляхи вдосконалення регулювання зовнішньої трудової міграції населення. Україна: аспекти праці. 2010. № 4. С. 28-30.
14. Брич В., Нагара М. Методологічні засади розвитку коучингу в Україні. Україна: аспекти праці. 2009. № 6. С. 18-23.
15. Брич В.Я., Корман М. М. Психологія управління: навч. посіб. К. : Кондор, 2013. 379 с.
16. Економіка праці та соціально-трудова відносини : навч.-метод. посібн. / В. Я. Брич, за ред. Є. П. Качана. Тернопіль : Економічна думка, 2006. 373 с.
17. Язлюк Б. Бутов А., Костецький В. Теоретичні основи сутності та змісту інновацій та інноваційної діяльності. Галицький економічний вісник. 2012. № 6 (39). С. 52-65.
18. Язлюк Б. Управління диверсифікацією в контексті реалізації інвестиційно-інноваційної стратегії розвитку підприємств. Галицький економічний вісник. 2010. № 4. С. 86-91.

Микола Шулський

д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького

ГОСПОДАРСТВА НАСЕЛЕННЯ: СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ВИРОБНИЦТВА АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Виробництво аграрної продукції в системі АПК забезпечується діяльністю різних організаційно-господарських структур у сільському господарстві, важливе місце серед яких займають господарства населення. Ці господарства органами статистики трактуються, як «домогосподарства, що здійснюють сільськогосподарську діяльність як з метою самозабезпечення продуктами харчування, так із метою виробництва сільськогосподарської продукції. Ця категорія включає домогосподарства у сільській місцевості, міських населених пунктах (включаючи колективні сади та городи), а також фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які проводять свою діяльність у галузі сільського господарства без створення юридичної особи» [4, с. 184]. Таке просторове тлумачення вказує на широкий спектр їх розповсюдження, з одного боку, та зайняття різнобічною діяльністю в сільському господарстві, з іншого. Ці характерні ознаки приваблюють і спонукають науковців до дослідження результатів їх діяльності.

Враховуючи саме ці аспекти функціонування цих господарств у системі ведення сільськогосподарського виробництва, нами обрана тема для даної публікації. Безумовно, науковцями ця форма господарювання досліджена глибоко і всебічно. Однак слід врахувати ті обставини, наявність яких обумовлена дією законів діалектичного розвитку, що ніяке явище не є застиглою формою, а воно постійно і динамічно розвивається під впливом чинників зовнішнього і внутрішнього середовища. Господарства населення у цих аспектах не

є включенням, а лише однією із складових цих закономірностей. При цьому звернемо увагу на одну важливу деталь їх діяльності, а саме на те, що кожен господарський рік, проведений цими господарствами (як і будь-якими іншими господарськими формуваннями), вносить певні, інколи кардинальні зміни у наслідки господарювання, які слід аналізувати. Одержані результати досліджень необхідно врахувати в процесах подальшої їх діяльності. Це дає можливість позбавитися елементів негативізму, з одного боку, та розвинути подальше ті ознаки позитивізму, які вдалося досягти в минулому році. Саме врахування цих аспектів і покладено в основу обрання теми досліджень, її актуальності та значення одержаних результатів для подальшого розвитку господарств населення.

Для проведення досліджень обрано Львівську область, яка за своїми природно-економічними умовами найбільш повно відображає характерні ознаки суб'єктів господарювання в аграрному секторі економіки областей Західного регіону України. Враховуючи обмеженості даної публікації в сторінковому обчисленні, нами обрано один із важливих показників діяльності господарств населення, а саме: виробництво аграрної продукції як у загальному вираженні, так і в галузевому розрізі. Для порівняння використано показники виробництва продукції сільськогосподарськими підприємствами області. Вся зібрана і оброблена інформація представлена в таблиці 1.

Порівнюючи показники виробництва аграрної продукції у 2017 р. з даними за 2000 р. як господарств населення, так і сільськогосподарських підприємств та в цілому по області можна констатувати наступне:

– усі категорії господарств домоглися динамічного зростання виробництва продукції, проте господарства населення забезпечували це виробництво у строкатих вимірах. Так, скажімо, ці господарські структури виробили найбільше продукції у 2005 р., а найменше у 2010 р. Дані за 2017 р. займають проміжне значення, однак це виробництво не забезпечило досягнення обсягів 2000 р., а становило лише 95,4% його рівня;

Таблиця 1*

Продукція сільського господарства за категоріями господарств Львівщини,
у постійних цінах 2010 року

Роки	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2017 у % до	
							2000	2016
Аграрна продукція								
Господарства всіх категорій								
Усього	6971,6** 100,0***	7129,7 100,0	7370,6 100,0	9024,9 100,0	9255,4 100,0	9820,0 100,0	140,9 -	106,1 -
у тому числі:								
рослинництва	3504,4 50,3	3489,5 48,9	3802,2 51,6	5471,5 60,6	5768,3 62,3	6210,5 63,2	177,2 +12,9	107,7 +0,9
тваринництва	3467,2 49,7	3640,2 51,1	3568,6 48,4	3553,4 39,4	3487,1 37,7	3609,5 36,8	104,1 -12,9	103,5 -0,9
Сільськогосподарські підприємства								
Усього	679,8 9,8	738,8 10,4	1862,2 25,3	3045,0 33,8	3320,5 35,9	3816,9 38,9	561,5 +29,1	114,9 +3,0
у тому числі:								
рослинництва	522,7 7,5	493,6 6,9	1034,1 14,0	2065,9 23,0	2302,5 24,9	2651,1 27,0	507,5 +19,5	115,1 +2,1
тваринництва	157,1 2,3	245,2 3,5	828,1 11,2	979,1 10,8	1018,0 11,0	1165,8 11,9	742,1 +9,6	114,5 +0,9
Господарства населення								
Усього	6291,8 90,2	6390,9 89,6	5508,6 74,7	5979,9 66,2	5934,9 64,1	6003,1 61,1	95,4 -29,1	101,1 -3,0
у тому числі:								
рослинництва	2981,7 42,7	2995,9 42,0	2768,1 37,5	3405,6 37,7	3465,8 37,4	3559,4 36,2	119,4 -6,5	102,7 -1,2
тваринництва	3310,1 47,5	3395,0 47,6	2740,5 37,2	2574,3 28,5	2469,1 26,7	2443,7 24,9	73,8 -22,6	99,0 -1,8

Примітки: *тут і надалі використано матеріали Статистичного щорічника [4];

** чисельник – валова продукція сільського господарства, млн. грн.;

*** знаменник – питома вага продукції в загальних обсягах, %.

– неабиякий інтерес представляють показники обсягів виробництва продукції в галузевому розрізі. У цілому по всіх категоріях господарств області вартість виробленої рослинницької продукції за досліджуваний період має тверду тенденцію до зростання, а тваринницької – до зменшення;

– господарства населення допустили зменшення виробництва продукції тваринництва і наростили темпи збільшення рослинницької в абсолютних вираженнях. Проте ці господарства забезпечують виробництво аграрної продукції в обсязі 61,1% в загальному по області (2017 р.), що вказує на їх переконливу значимість в цьому регіоні, як стабілізуючого фактору розвитку аграрного виробництва.

Досліджуючи діяльність господарств населення Львівщини щодо виробництва аграрної продукції, цілком закономірно постає питання, а як вони використовують земельні площі для її продукування? Відповідь на поставлене питання відображається у цілому комплексі різноманітних показників, найважливішим серед них, на наше переконання, є продукція сільського господарства з розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь. Саме ці показники наведено у таблиці 2. Невдаючись в конкретизацію аналізу наведеної інформації відзначимо, що детальне вивчення їх діяльності у повному обсязі вимагає окремого наукового дослідження, а одержанні результати опублікувати в статтях, брошурах, монографія. Ми же у своїх дослідженнях обмежимося лише окремою констатацією фактів та їх наслідків, що впливають при їх аналізі.

Таблиця 2

Продукція сільського господарства за категоріями господарств Львівщини,
з розрахунку на 100 гектарів сільськогосподарських угідь,
у постійних цінах 2010 року, тис. грн.

Роки	Роки						2017 у % до	
	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2000	2016
Аграрна продукція								
Господарства всіх категорій								
Усього	588,8	658,2	697,1	873,4	896,8	951,6	161,6	106,8
у тому числі:								
рослинництва	296,0	322,1	359,6	529,5	558,9	601,8	203,3	107,7
тваринництва	292,8	336,1	337,5	343,9	337,9	349,8	119,5	103,5
Сільськогосподарські підприємства								
Усього	98,3	225,1	691,7	1106,0	1114,6	1281,2	13,0 раза	114,9
у тому числі:								
рослинництва	75,6	150,4	384,1	750,4	772,9	889,9	11,8 раза	115,1
тваринництва	22,7	74,7	307,6	355,6	341,7	391,3	17,2 раза	114,5
Господарства населення								
Усього	1278,3	846,5	698,9	788,8	808,4	817,8	64,0	101,6
у тому числі:								
рослинництва	605,8	396,8	351,2	449,2	472,1	484,9	80,0	102,7
тваринництва	672,5	449,7	347,7	339,6	336,3	332,9	49,5	99,0

Отож, господарства усіх категорій характеризуються позитивними тенденціями щодо збільшення обсягів виробництва аграрної продукції з розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь у 2017 р. у порівнянні з 2000 р. При цьому характерним є те, що сільськогосподарські підприємства динамічно нарощують темпи збільшення виробництва продукції на 100 га земельної площі, а господарства населення, навпаки, зменшення. У галузевому розрізі ці показники характеризуються дещо більш значимою зміною, проте тенденції цих змін відзначаються майже однаковою закономірністю – збільшенням їх аналізуючих показників у сільськогосподарських підприємствах і зменшенням у господарствах населення. Ці зміни обумовлені впливом цілого комплексу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, серед яких важливу роль відіграють передові технології виробництва, високоврожайні сорти сільськогосподарських культур,

високопродуктивні тварини, передові форми організації і оплати праці тощо. Ці всі названі фактори у більшій мірі притаманні крупним господарським формуванням і в меншій мірі дрібним господарствам, до яких і належать господарства населення.

Підсумовуючи вищеназвані результати досліджень можна констатувати наступне:

– у Львівській області є сприятливі природо економічні умови для розвитку аграрного виробництва у різних формах господарювання, особливо у господарствах населення, обсяги виробництва аграрної продукції яких складає понад 60% загальнообласного виробництва;

– показники галузевого дослідження, показують, що тут відбуваються неординарні, однак закономірні процеси їх змін. Так, скажімо, продукція рослинництва має тенденцію до зростання, а тваринництва, навпаки, до зменшення. Тут порушено природне співвідношення між розвитком рослинництва й тваринництва і це слід детально та всебічно досліджувати, а одержані результати використовувати для усунення розвитку негативних тенденцій.

На основі вищевикладених результатів дослідження виробництва аграрної продукції господарствами населення можна зробити висновок проте, що ці формування, хоча і виробляють понад 60% аграрної продукції Львівщини, однак пригальмовують темпи її приросту, а тваринницької, навпаки зменшують виробництво. Натомість сільськогосподарські підприємства інтенсивно нарощують обсяги виробництва продукції. Звідси цілком логічно постає питання: до яких пір це буде продовжуватися? На наше переконання ці процеси будуть продовжуватися до цього часу, коли не встановляться оптимальні співвідношення між дрібними формами господарювання (господарствами населення) і крупними (сільськогосподарськими підприємствами).

Список використаних джерел

1. Березівський П.С. Березівський Я. П. Особисті селянські господарства як організаційна форма господарювання. Аграрна політика в умовах ринкової трансформації економіки агропромислового комплексу: колективна монографія /За заг. ред. П.С.Березівського. Львів: Львів.держ.аграрн.ун-т, 2006. С.143-153.

2. Збарський В.К. Грабовський Д.О. Дрібнотоварний приватний сектор на селі, особливості перспективи розвитку. К: НАУ, 2005. 232 с.

3. Онищенко О. Зрушення в організаційній структурі сільськогосподарських підприємств. Економіка України. 2004. №11. С. 58-68.

4. Статистичний щорічник Львівської області за 2017 рік. Частина 1/ За ред. За ред. С.І. Зимовіної. Львів, 2018. 326 с.

5. Малік М.Й., Шпикуляк О.Г. Тенденції та перспективи розвитку особистих селянських господарств. Економіка АПК. № 1. 2018. С. 11-19.

6. Шульський М.Г. Господарства населення: тенденції змін площ земельних угідь і виробництва аграрної продукції. Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнології імені С.З. Гжицького. Серія «Економічні науки». Том 18. №2 (69). С. 183-187.

Олексій Ярошук

к.е.н., доцент

Тернопільський національний економічний університет

МОДЕЛІ ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансовий стан – найважливіша характеристика економічної діяльності суб'єкта господарювання в зовнішньому середовищі. Він визначає конкурентоспроможність підприємства, його потенціал в діловій співпраці, оцінює, в якій мірі гарантовані економічні інтереси самого підприємства і його партнерів у фінансових і інших відносинах. Одночасно останні ставлять перед собою завдання об'єктивно оцінити стан справ в контрагента та на